

Znotiņa, Inga. Brīvības un prieka klimatā. Intervija ar Akselu Holvūtu. *Via scientiarum* : starptautiskās jauno lingvistu konferences rakstu krājums. 3. laidziens. Sastādītājas I. Laizāne, I. Znotiņa. Ventspils, Liepāja : Ventspils Augstskola, Liepājas Universitāte, 2016, 164.–168. lpp.

Inga ZNOTIŅA (Liepājas Universitāte)

BRĪVĪBAS UN PRIEKA KLIMATĀ

Intervija ar Akselu Holvūtu

Habilitētais doktors, Viļņas Universitātes profesors Aksels Holvūts (*Axel Holvoet*) Latvijas jaunajiem valodniekiem ir pazīstams ne vien kā monogrāfijas „Vispārīgās sintakses pamati” (2012) autors, bet arī kā viesmīlīgs namatēvs nu jau par leģendāru tradīciju kļuvušajā Viļņas Universitātes rīkotajā valodniecības vasaras skolā Salās, Lietuvā. Aicinājām profesoru uz sarunu par šo ikgadējo pasākumu.

Vasarās Salās sastopas visai raiba publika gan pārstāvēto valstu, gan vecuma ziņā. Kā sākotnēji bija iecerēts – vai Salu vasaras skola galvenokārt ir domāta jaunajiem valodniekiem vai tiem, kas ir jau uzkrājuši pieredzi šajā nozarē?

Sākotnēji mēs nezinājām, kas pieteiksies un vai vispār kāds pieteiksies, bet domājām, protams, vispirms par jaunajiem zinātniekiem, kuru zinātkāre sniedzas tālāk par to, kas ir dzirdams universitāšu auditorijās. No šīsdienas viedokļa un ar vairāk nekā desmit gadu pieredzi var teikt, ka skola ir domāta visiem valodniekiem, kam zinātniski meklējumi patīk sevis pašu dēļ. Apakšējā robeža laikam ir maģistrantūra – nevienu negribu atbaidīt, bet bakalaura pakāpes studentiem lekciju temati var būt vēl mazliet par grūtiem –, un augšējās robežas nav, bet atbrauc, protams, pārsvarā jauni zinātnieki.

Viss turpinās jau trīspadsmit gadu. Vai pa šo laiku ir radušās kādas tradīcijas?

Noteikti. Skola norit pēc pastāvīga scenārija, tikai temati visnotaļ mainās. Vasaras skolas ietvaros notiek arī konferences, kur katrs var nolasīt referātu par jebkādu valodniecības tematu un saņemt konstruktīvus komentārus un atsauksmes. Nāk klāt arī vēl koncertu tradīcija. 2005. gadā mūsu vasaras skolas laikā uzstājās Kauņas stīgu kvartets. Mūziķiem Salas tā iepatīkās, ka viņi sāka braukt katru gadu. Pēc tam piedrojas Baltijas ģitāru kvartets, vieni mūziķi atveda citus, un tā izveidojās ikgadējs mūzikas festivāls, ko atbalsta Lietuvas Kultūras ministrija. Ir izveidojies vesels kolektīvs, kas rūpējas par

mūsu vasaras skolu un uzņemas lielu daļu organizatoriskā darba. Darbojas asociācija *Academia Salensis* ar kolēģi Vaivu Žeimantieni (*Vaiva Žeimantienē*) priekšgalā, ar nolūku sakopot centienus mūsu vasaras skolas labā; sevišķi aktīvas ir kolēģes Benita Rjaubiene (*Benita Riaubienē*) un Aukse Razanovaite (*Auksē Razanovaitē*). Man pašam paliek praktiski vairs tikai lektoru meklēšana un programmas sastādīšana, pārējais notiek pats par sevi. Var teikt, ka jau ir nodibinājusies tāda kā Salu republika, kurai jau ir sava himna, savas paražas un, protams, savs patriotisms.

Varbūt Jūs ar kolēģiem esat – gluži otrādi – novērojuši kaut ko, kas ir izmainījies, sevišķi, ja salīdzina ar pašu sākumu?

Jā, pašā sākumā mēs vairāk diskutējām par leišu valodas gramatikas jautājumiem, jo bija iecerēts strādāt pie jaunas, mūsu laikiem piemērotas leišu valodas gramatikas. Šī ideja netika turpināta, jo vecākās paaudzes lituānisti uz leišu gramatikas atjaunošanas ideju neskatījās sevišķi labvēlīgi. Bet no tiem laikiem ir palicis nosaukums – *Academia Grammaticorum Salensis* jeb „Salu gramatiķu akadēmija”. Ar laiku uz Salām sāka braukt arvien vairāk ārzemju valodnieku – gan baltisti, gan tādi, kam mūsu programma vienkārši likās pievilcīga –, un tagad pārsvars ir vispārīgajai valodniecībai, kaut gan konferences referātos bieži vien tiek apcerēti baltu valodu jautājumi.

Salu vasaras skolas apraksts ir sniegts tās mājaslapā, un šī droši vien arī nav ne tuvu pirmā intervija, kurā par to stāstāt. Bet ja Jūs tagad būtu īsi jāpastāsta savam studentam, kas ir Salu vasaras skola, lai ieinteresētu viņu nākamgad piedalīties, ko Jūs teiktu?

Es teiktu, ka uz Salām ir vērts braukt tāpēc, ka tur var apjēgt, kas ir valodniecība kā zinātnes nozare. Studentiem bieži vien liekas, ka zinātne balstās uz autoritāšu atklātām patiesībām. Īstenībā tas ir mūžīgs dialogs, kur visi ir vienlīdzīgi, tie ir meklējumi, kas nekad nenoved pie galīgās patiesības. No rīta viens lektors klāsta savas teorijas, pēcpusdienā cits pauž gluži pretējo, visi dūšīgi izstrīdas, bet vakarā draudzīgi pulcējas pie alus kausa, vērojot, kā saule riet pār ezeru. Turklāt pamācoši ir redzēt, kā cilvēki veltī savu dārgo vasaras laiku tam, lai klausītos lekcijas par lingvistiku, un tas nemaz nenotiek piespiedu kārtā. Zinātniskajam darbam jābūt priekam, un tas var uzplaukt tikai brīvības un prieka klimatā.

Kā vispār radās ideja par vasaras skolu?

2003. gadā biju iegriezies Salās kopā ar sievu, lituānisti Ginu Kavaļūnaiti (*Gina Kavaliūnaitē*), kura netālu no turienes ir dzimusi un tur ir pavadījusi daļu bērnības gadu. Mēs aplūkojām muižas ēku, kur savulaik par

skolotāju bija strādājis viņas tēvs, jo padomju laikos tur bija skola. Skola bija nupat kā slēgta, nebija skaidrs, kas ar muižu notiks. Tur un tad mēs nolēmām tajā muižā rīkot vasaras skolas. Bija pazīstami pārsvarā jauni valodnieki, kam patika pulcēties un diskutēt par valodniecības tematiem. Mēs nezinājām, kas no šīs idejas iznāks, bet veiksmē pārsniedza mūsu cerības. Ar laiku pasākums tapa arvien plašāks un starptautiskāks, no leišu valodas pārgājām pie angļu valodas. Pienāca klāt vēl koncertu cikli. Skatoties atpakaļ, rodas zināms gandarījums, ka mazā ciematā, kur autobuss pietur labi ja divreiz nedēļā, izdevies sarīkot starptautisku pasākumu, un vakaros apkārtnes iedzīvotāji var kopā ar skolas dalībniekiem par brīvu klausīties no galvaspilsētas atbraukušu mūziķu koncertus.

Kā Jūs izvēlaties lekciju tematus un lektorus?

Stingri noteiktas tematikas nav, bet, gadiem ejot, ir nodibinājusies diezgan stipra tipoloģiska ievirze. Mūsu dalībniekiem patīk tipologu lekcijas, jo tās bieži vien palīdz viņiem pašu pētītos jautājumus apcerēt plašākā tipoloģiskā perspektīvā, tur ir tieša saistība ar viņu pašu darbiem. Pēdējos gados Salās ir pasnieguši tādi pazīstami tipologi kā Estens Dāls (*Östen Dahl*) no Stokholmas, Andrejs Maļčukovs (*Andrej Malchukov*) no Maincas, Kēss Hengevelds (*Kees Hengeveld*) no Amsterdamas un citi. Laiku pa laikam mēs arī ielūdzam kāda teorētiskās lingvistikas virziena pārstāvi, lai Salās pastāsta par sevis piekopto teorētisko modeli (piem., kognitīvo gramatiku, konstrukciju gramatiku u. tml.), jo tas arī paplašina redzesloku. Izvēloties lektorus, cenšos novērtēt ne tikai to, vai viņi var pasniegt kaut ko jaunu un saistošu, bet arī to, vai izskatās pēc tādiem, kas varētu iejusties Salu vasaras skolas gaisotnē, jo tā ir diezgan īpatnēja, ļoti brīva un neformāla...

Vai Jūsu paša zinātnisko darbību ietekmē tas, kas ir noticis vai pārrunāts Salās? Vai gadās, ka uzzināt sev kaut ko pilnīgi jaunu un noderīgu?

Protams. Es katru gadu kaut ko jaunu piemācos klāt. Turklāt, iegremdējoties Salu gaisotnē, rodas jauna ierosme un jaunas domas. Bet jāatzīstas, ka ne vienmēr tieku līdzī. Pēdējos gados ir bijis daudz lekciju un praktisku nodarbību, kas bija veltītas korpusa datu novērtēšanas un statistiskās apstrādes programmu izmantošanai lingvistiskos pētījumos. Tās mūsu klausītājiem mēdz būt ļoti aktuālas un interesantas. Priecājos, ka jaunie zinātnieki iegūst jaunas maņas, bet pats turpinu strādāt ar tradicionālākām metodēm.

Kas no Salās notiekošā Jums pašam šķiet visinteresantākais?

Man pašam bija interesanti un patīkami vērot, kā radās kopība, kas pulcējas ap Salām. Piedalīšanās mūsu pasākumā akadēmiskajai karjerai nav nozīmīga, tātad acīmredzot vienojošais elements ir kāds cits – prieks par spēli ar idejām, par diskusiju brīvību, par zinātnei atrautību no akadēmiskajām hierarhijām, apziņa, ka zinātnieka meklējumi nekad nebeidzas, arī pēc zinātniskā grāda sasniegšanas. Jāpriecājas, ka tādas lietas vēl eksistē citēšanas indeksu laikmetā. Tādas kopīgās pilnveidošanās un diskusiju vides radīšana, iespējams, ir mūsu galvenais sasniegums.

Ar ko Salu vasaras skola atšķiras no citām? Kas ir īpašs tieši Jūsējai?

Vasaras skolas palaikam notiek lielos akadēmiskos centros, lielam dalībnieku skaitam, programmas mēdz būt ļoti intensīvas, un dalības maksas – augstas. Mūsu vasaras skolas ir mazas (ap 60 dalībnieku), tā ir zinātnes un izklaižu (peldēšanās, pastaigu, koncertu, vakaru pie ugunskura u. tml.) kombinācija, un piedalīšanās ir lēta – tā kā mūs finansē Lietuvas valsts iestādes, dalības maksa ir neliela, bet piedāvājums – kvalitatīvs. Sevišķu ērtību gan nav. Turklāt atmosfēra ir daudz atraisītāka. Pazūd akadēmiskās hierarhijas, nav docēšanas no katedras.

Cik plaši vai pieticīgi pārstāvēta Salās parasti ir Latvija? Vai ir kādas īpaši aktīvas valstis?

Palaikam jau sagaidām katru gadu kādu nelielu dalībnieku grupu no Latvijas, bet gribētos, lai brauktu vairāk. Mēs jau sen domājam, ka vajadzīga ciešāka sadarbība ar Latviju. Šogad Salās lekcijas par formālo semantiku lasīja prof. Jurgis Šķilters no Latvijas Universitātes, un mēs norunājām turpmāk cieši sadarboties. Tad nu esmu pateicīgs Jums un Jūsu rakstu krājumam par iespēju izplatīt informāciju par Salām. Es te domāju, piem., par doktorantiem, kas varētu mums pastāstīt par saviem pētījumiem un saņemt atsauksmes. Vispār Salās ir pārstāvētas daudzas valstis, laikam visvairāk jaunu zinātnieku pie mums atbrauc no Krievijas, jo Krievijā ir stipra tipoloģija un turklāt ne mazums cilvēku, kas interesējas par baltu valodām. Bet sagaidām dalībniekus arī no attālākām zemēm, piem., no Izraēlas.

Kādu valodniecības apakšnozaru pārstāvjiem šis pasākums ir visinteresantākais?

It sevišķi tipologiem un tiem, kas baltu valodas vai arī kādas citas valodas pēta plašākā tipoloģiskā perspektīvā. Bet ierobežojumu nav. Var atbraukt un nolasīt referātu par sociolingvistikas vai lietišķās valodniecības

tematu un tāpat saņemt noderīgus padomus, konstruktīvu kritiku un jaunu ierosmi, jo publika ir vienmēr labvēlīga un ar plašu interešu loku, turklāt atmosfēra ir vienmēr brīva un draudzīga.

Cik nozīmīga, Jūsuprāt, ir Salu vasaras skolas vieta kopējā valodniecības attīstībā šobrīd?

Mūsu vasaras skola ir maza, un starptautiskajā mērogā tās īpatsvars, protams, nevar būt liels, bet mēs turamies līdzīgu aktuālajām lingvistikas norisēm un pārstāvam solīdu zinātnisku līmeni. Bet baltu valodniecībai mēs esam, manuprāt, svarīgs ideju ģenerators, tāpat mēs cenšamies Lietuvā ierosināt jaunu uzskatu par valodniecību. Mēs nenoliedzam tradicionālās filoloģijas – dialektoloģijas, onomastikas u. tml. – sasniegumus un to nozīmi, bet cenšamies ieviest apziņu, ka arī piedalīšanās starptautiskajā teorētiskās valodniecības diskursā ir nepieciešama. Lietuvā joprojām ir cilvēki, kas uzskata, ka mūsdienu teorētiskā lingvistika šejienes valodniekiem neesot aktuāla, jo svarīgākais esot piekopt nacionālo identitāti. Bet kāpēc gan to identitāti un baltu valodas kā tās sastāvdaļu nevarētu pētīt, balstoties uz jaunākajām atziņām un metodēm? Es domāju, ka šīs mūsu idejas varētu būt aktuālas arī Latvijai.

Kādi ir Jūsu plāni nākotnē? Vai ir kāds īpašs mērķis, ko gribētos sasniegt?

Ieceru man ir daudz, iespējams, ka vēl kādreiz uzrakstīšu kādu grāmatu par leišu vai latviešu valodas sintaksi vai morfosintaksi, bet vispār mani pētījumi ir diezgan neprognozējami. Novēroju kādu interesantu leišu vai latviešu valodas parādību, iešaujas galvā doma, kā to izskaidrot, un par to iznāk raksts kādā žurnālā, pēc tam aizraujos ar citu tematu. Turklāt docēšana un projekti aizņem daudz laika un lielākiem individuāliem darbiem neatliek vaļas. Bet Salu vasaras skola laikam turpināsies tikmēr, kamēr Salu muiža nebūs sabrukusi.